

17.5.2021

Eduskunta
Siv@eduskunta.fi

Asia: Kirjallinen lausuntopyyntö sivistysvaliokunnalle VNS 3/2021 vp

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmasta. OAJ kiinnittää lausunnossaan pyydettyjen aiheiden lisäksi huomion mm. TKI-panostuksiin. OAJ:n keskeiset huomiot:

- Ammatillisen koulutuksen opettajien palkkaamiseen tarkoitettua rahoitusta ei muutettu pysyväksi määrärahaksi kehyksiin, mikä heikentää koulutuksen laatua pitkällä aikavälillä.
- Oppimisen tukeen kohdennettiin rahoitusta, mutta sitä ei kohdennettu toisen asteen tuen kehittämiseen.
- OAJ kiittää koulutuksen rajaamista leikkausten ulkopuolelle, mutta jäi kaipaamaan koulutuspanostuksia.

Työllisyys ja talouskasvun edellytykset hallituksen perustyötä

Hallituksen on vahvistettava tulevaisuudessa työllisyyden ja talouskasvun edellytyksiä. Vain siten myös julkisen sektorin palvelut voidaan rahoittaa. Parhaita keinoja tähän ovat osaamisen ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen. Siksi OAJ on tyytyväinen jatkuvan oppimisen huomioimiseen työllisyystoimissa.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ei ole vaikuttavinta työllisyyspolitiikkaa, eikä OAJ priorisoi niitä myöskään varhaiskasvatukseen osallistumisen lisäämiseksi. Kiireellisimpiä toimia olisivat kunnollinen perhevapaauudistus, kotihoidon kuntalisiin puuttuminen ja varhaiskasvatuksen laadun parantaminen.

Yhtenä työllisyystoimena on mainittu 1.8.2021 voimaan astuva oppivelvollisuuden laajentaminen 18 ikävuoteen, johon on varattu rahaa tulevien vuosien kehyksissä. Uudistuksen onnistuminen edellyttäisi vielä oppimisen tuen ulottamista toiselle asteelle ja sillekin olisi kohdennettavaa rahoitusta.

Tällä hetkellä oppilaan siirtyessä toiselle asteelle hänellä ei enää ole lakisääteistä oikeutta saada tukiovetusta. Tukiovetuksella olisi mahdollista tehokkaasti ehkäistä opintojakson ja/tai opintojen keskeytymistä sekä lisätä opiskelijoiden hyvinvointia. Samalla osa-aikainen erityisopetus tulisi tehdä mahdolliseksi myös ammatillisessa koulutuksessa kuten lukiossa. Kustannusvaikutukset olisivat ammatillisen osa-aikaisen erityisopetuksen osalta laskelmiemme mukaan 4,3 milj. euroa ja tukiovetuksen osalta yhteensä lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa 4,9 milj. euroa.

17.5.2021

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamiseen varattiin 5 milj. euroa. OAJ suhtautuu uudistukseen varauksella. Uudistusta tehtäessä on huomioitava, että korvauksen on tarkoitettava opiskelijan oikeutta saada opetusta ja ohjausta osana oppisopimusopintojaan. OAJ kantaa huolta ammatillisen koulutuksen entuudestaan vajaan rahoituksen valumisesta oppisopimuskoulutuksen kulukorvauksina yrityksille.

Työllisyystoimia tehtäessä työperäisen maahanmuuton ja kotouttamisen edistäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. OAJ kiittää 5 miljoonan euron panostuksista vapaalle sivistystyölle kotouttamiseen. Kotouttamiskoulutuksen osalta painopistettä tulisi jatkossa siirtää entistä enemmän oppilaitosten vastuulle, jolloin koulutuksen laatu voidaan varmistaa paremmin.

OAJ on pettynyt riihen päätöksiin ja julkisen talouden suunnitelman osuuteen TKI-toiminnan kehittämisestä. OAJ paheksuu lisäksi, että tieteeseen päätettiin kohdistaa 35 milj. euron leikkaukset. Hallitus on aiemmin sitoutunut TKI-tiekartan tavoitteeseen TKI-panostusten nostamiseksi neljään prosenttiin BKT:sta. TKI-panostusten merkitys tunnustetaan puheissa laajasti, mutta konkreettisia toimia rahoitustason kasvattamiseen ei ole linjattu suunnitelmassa. Asian siirtäminen parlamentaariseen työryhmään on vastuunpakoilua, sillä selvityksiä aiheesta on tehty jo riittävästi. TKI-toimintaa kehitettäessä on otettava huomioon alueelliset oppilaitokset osana TKI-työtä. Ammattikorkeakouluilla ja ammatillisilla oppilaitoksilla on osaamista ja verkostoa olla mukana työssä entistä tiiviimmin.

Julkisen talouden suunnitelma suhteessa koulutuspoliittisen selonteon tavoitteisiin ja toimenpiteisiin

OAJ kiittää kuntien peruspalveluiden rahoituksen turvaamiseksi tehtyjä päätöksiä. Vaikka koulutusbudjetti säästyi kehysriihessä leikkauksilta, ei siihen valtiontalouden suunnitelmassa tehty lisäpanostuksia aiemmin päätettyyn nähden. Tämä on ristiriidassa eduskunnassa parhaillaan käsittelyssä olevan koulutuspoliittisen selonteon tavoitteiden kanssa. Selonteossa on erittäin hyviä tavoitteita, kuten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nosto, perusopetuksen oppimistulosten kääntäminen nousuun, toisen asteen tutkinto kaikille, puolelle ikäluokasta korkeakoulututkinto ja huippuluokan tieteen tekeminen. Kaikki nämä vaativat pitkäaikaista lisärahoitusta.

Yhdistettynä aikaisempien vuosien ammatillisen koulutuksen merkittäviin leikkauksiin on pettymys, että julkisen talouden suunnitelmassa ei linjattu ammatillisen koulutuksen opetushenkilöstön lisäämiseksi tarkoitetulle rahoitukselle pysyvää kehyslisäystä. Rahoitus on toteutunut määräaikaisena vuosittain, millä on vuosittain voitu palkata lähes 1000 opettajaa. Tarve määrärahalle on suuri ammatillisen koulutuksen vahvistamiseksi. Kertaluontoiset panostukset sopivat opetushenkilöstön palkkaamiseen heikosti, eikä koulutuksen järjestäjille anneta mahdollisuutta suunnitella koulutusta pitkäjänteisesti. Rahoitus on varmistettu aina vain vuodeksi kerrallaan, nyt vuodelle 2022 70 miljoonaa euroa.

17.5.2021

Pysyvä 15 milj. euron rahoitus osoitetaan varhaiskasvatuksen tuen uudistamiseen. Rahoitus ei tule kuitenkaan riittämään, mikäli varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää haluttaisiin lisätä tarpeen mukaisesti. Tuen uudistusta valmistellaan parhaillaan ja siihen liittyvä hallituksen esitysluonnos on lausuntokierroksella. Uudistusta tehtäessä on vältettävä perusopetuksessa kolmiportaisen tuen osalta aikaisemmin tehtyjä virheitä. OAJ on huolissaan, että kehykset rajoittavat ja ohjaavat nyt varhaiskasvatuksen tuen valmistelua väärään suuntaan.

Varhaiskasvatuksen opettajien opiskelijapaikkalisäykseen ei päätetty kehyksessä lisärahoitusta, vaikka pula opettajista on merkittävä. Edellinen lisärahoitus päättyi vuonna 2021. Tavoitteeseen pysyvästä noin 1000 aloituspaikkamäärästä tarvittaisiin vielä noin 3 milj. euroa kohdennuksia yliopistoille. Uuden varhaiskasvatuslain henkilöstömitoitus edellyttää vuodesta 2030 opettajien määrän kasvua päiväkoteihin.

Oppimisvajeiden korjaaminen

Korona on aiheuttanut merkittäviä oppimisen ja hyvinvoinnin pulmia eri koulutusasteille ja -muodoille erityisesti alueilla, joilla oppijat ovat olleet etäopetuksessa pitkiä ajanjaksoja.

Oppijoiden haasteet ovat mm. oppimisen vajeet, syrjäytyminen, pudokkuus/opintojen keskeytyminen, mielenterveyden ja hyvinvoinnin haasteet. Kaikilla opettajilla ja esihenkilöillä työn kuormittavuus ja työkuorma ovat kasvaneet merkittävästi sekä työssäjaksaminen vaarantunut.

OAJ kannattaa suunnitelmaa kasvatuksen ja koulutuksen elpymispaketista. Paketin pääpainon tulee kohdistua oppimisen vajeen paikkaamiseen ja se on kohdennettava oppijoiden tuntemaan henkilöstöön ja rakenteisiin. Sosiaalipalvelujen, kuten lastensuojelun ja mielenterveyden, voimavaroja tulee tukea, mutta se ei voi tapahtua opetukseen tarkoitetuista resursseista.

Rahoitukselle oppimisvajeiden paikkaamiseksi on kiire. Vaarana on, että esimerkiksi parhaillaan koronatuella palkattua ylimääräistä henkilöstöä joudutaan irtisanoa ja rekrytoida uudelleen. Jatkuvuus olisi erittäin tärkeää ja samalla esihenkilöstön kuormittavuus ei lisäänty.

OAJ kantaa huolta opettajien ja esihenkilöiden työssä jaksamisesta. Avustuksella on helpotettava esihenkilöiden kuormitusta nimeämällä johtajille/esimiehille apulaishohtaja vähintään vuoden 2021 loppuun saakka kasvaneen työmäärän helpottamiseksi. Opettajien työhyvinvoinnin normalisoinniksi tarvitaan lisäresursseja työnohjaukseen, mentorointiin ja työterveyshuollon palveluihin.

17.5.2021

Hakukriteerien tulee ottaa huomioon, että tilanteet eri koulutusasteilla ja koulutuksen järjestäjillä vaihtelevat suuresti. On myös alueita, joilla oppiminen on jatkunut lähes normaalisti. Tuen on kohdistuttava todelliseen tarpeeseen. Hakukriteereihin on lisättävä tuen ehdoksi opetushenkilöstön lomauttamisista pidättäytyminen. Valtion tukea ei voida myöntää kunnille, jotka korvaavat omaa rahoitustaan valtiolta saatavilla tuilla.

Veikkausvoittovarojen tuottojen aleneman kompensointi

Veikkausvoittovarojen kompensointi on OAJ:n mielestä oikean suuntaista, mutta kompensaation määräaikaisuus on ainoastaan ongelman siirtämistä tulevaisuuteen. OAJ huomauttaa, että tieteen rahoitus ei voi olla jatkossa sidottua rahapelitoiminnan menestykseen.

Opetushallituksen perustoiminta tarvitsee vakaan rahoituksen

OAJ kantaa huolta Opetushallituksen rahoituksen riittävydestä. Edellisten vuosien menovähennykset ovat selkeästi vaikeuttaneet Opetushallituksen toimintaa ja sen mahdollisuuksia kehittää koulutusjärjestelmää sekä palvella varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laajaa kenttää. Pitkällä aikavälillä on tärkeää varmistaa Opetushallituksen tehtävien edellyttämän perustoimintamenorahoituksen riittävä taso ja pyrkiä rahoituksen pitkäjänteisyyteen ja ennustettavuuteen koko kehyskaudeksi.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Risto-Matti Alanko
koulutuspolitiikan asiantuntija